

ლომამ თვისის აზრის გამოთქმა უნდა გადასდეს იმ დრომდე, სანამ ახლი პრივეტი დაწერილობით არ გვეცოდინება.

სამოსამართლო პალატის თავმჯდომარე სკოპა: რეფერენტი წინააღმდეგია, რომ მსაჯულს დიდი ნდობა ექნეს მინიჭებული; მსაჯულს არ დაემატებინათ თვისის მოქმედებით ამგვარი ნდობა. ესტეკა—ეს მართალია! სინანული—მსაჯულები გვეყოლია ფერისი, მათ არ უნდა ვენდოთ, მაგრამ იმის თქმა მაინც არ შეიძლება, რომ კანონმდებელმა უნდა შეეფეროს მსაჯულის უფლებანი... საზოგადო რეფერენტი დასამტკიცებელი საპუბლიკო მოკლებულია და დაუფურცლებლად, არკატიბით აღნიშნავს ფრად მნიშვნელოვანს სავანს.

სამოსამართლო პალატის დეპარტამენტის თავმჯდომარე სპიტკინი: ნუნს კრებს დასწერილ სამართლებრივ ტექსტს. ძალიან საგულგნობიერი იქნები, თუ ეს სტუდენტი ინტენსივ და თავის ავტორიტეტულს აზრს გაცხილებს.

დამსწრე საზოგადოება ამ სიტყვებს ტაშის ცემით მივადგება.

შემდეგ სენატორმა კონამ წარმოიტვა მშენებელი სიტყვა რეფერენტი წინააღმდეგ. პირველად კონამ სიტყვა, რომ ის სრულიად უნდა წინააღმდეგობრივად იქნებოდა, რომელით კარგად აღნიშნეს რეფერენტის ნაკლებობა. ნების, ის თუქც არ არის სიტყვი იმ პირობისა, რომელსაც მინდობილი აქვს რუსეთის კანონმდებლების განსჯისა, მაგრამ მაინც იციან, რა აქვთ საბუნი და რა არა კომისიის წევრთა. მაგალითად, მათ სრულიად ფიქრად არ აქვთ—შუქქანის ისეთი კანონები, რომელიც მეგობრები დანაშაულობის მოსაპოვებლად შეიქმნობდნენ. კომისიის წევრთა კარგად ესმით და ჩვენც გვაქვს ეს საბოლოოდ აიღიან, რომ დანაშაულობის მტკიცებელი აღნიშნავს შეიძლება; ყოველგვარი დანაშაულობის გრძობის საზომით დანაშაულობის შეფუძნებელი. ყოველ დანაშაულობის თვისი საკუთარი ფერი სტევის, საკუთარი მიზეზები, საკუთარი ხასიათი აქვს. ყოველი დანაშაულობა შედეგია სხვადასხვა პოლიტიკურის, სოციალურის, ეტნოგრაფიული, ეკონომიკური, პსიქიკურისა და ფიზიკოლოგიური მიზეზების. წარმოიდგინოთ წერი, რადუქსები და ცენტრი. წერი—ცხოვრება, რადუქსები—სხვადასხვა გარემოება, ცენტრი—დანაშაულები. დანაშაულები შუა გულს არის და მას ესა და მისი დანაშაულობა ჩაუდენია, მრავალ გარემოებათა მეორებით; ცხადია რომ ეს გარემოება ყოველგვარი სხვადასხვა ხასიათისა არის და მასთანავე კანონმდებლები არ შედეგადი ყოველი დანაშაული მტკიცებელი, გარკვეულ დანაშაულს წინააღმდეგ და ყოველ დანაშაულს შესავალი სასჯელი დაუნიშნეს. კანონმდებელი აღნიშნავს მხოლოდ ტანს დანაშაულობისას ე. ი. დანაშაულობის საზოგადო თვისებას, ხოლო მსაჯულის ვალა ყოველგვარ დანაშაულობის ყველა თვისებას აღნიშნავს, ფორტორაფიული აღწერა, დასურათები, იყისობა, ამიტომაც მას სრული თავისუფლება უნდა მიენიჭოს სასჯელის მომართვისას ან დიკუმინაციისას. კანონმდებელსა და მსაჯულს დანიშნულება ერთი არ არის. კანონმდებელი გამოცდილი და მცოდნე მხოლოდ, რომელიც ნების ნაბიჯით

მიდის, ხოლო მსაჯული კვატუკა, რომელიც ცხოვრებას უნდა ჩქარის ნაბიჯით წიხილოს და კანონმდებელი კრანსა და გამოცდილებას მიუშობს მზრვაველ და გრანოზიერი გული, რათა უეფთესად გაიგოს დანაშაულობა და სამართლიანი სასჯელი მოუთქმებოს მას.

რეფერენტის აზრით დანაშაულები სსკრატელ უნდა ისჯებოდეს, ხოლო თუ აღმოჩნდა, რომ მას დანაშაულობა ჩაუდენია ბევრის უბედურისა და მოულოდნელის მიზეზის გამო, მაშინ ხელმოწერის წყალობას უნდა მიმპირდეთათო. ეს სრულიად მტკიცია. რაიანების აზრით, არავითარი წყალობის სასამართლოში ადგილი არ უნდა ჰქონდეს, თუთა კანონში უნდა იყოს დიკუმინაციის სამართალი და მსაჯულის თავისუფლება უნდა ჰქონდეს, რომ ეს სამართლიანი კანონის სასტიკად არ გვეფუძლავს დაბინის დანაშაულს. რეფერენტი შიშობს, რომ თუ არ ილაგება მსაჯულის მეტრის-მეტრე თავისუფლება, ის ბოროტად მოიხიბის განუახლებელი უფლებები. ამის დასამტკიცებლად რეფერენტს მოუყეს ჩვენის სასამართლოების ისტორია და ის მოსახრება, რომ ევროპაში მსაჯულის თავისუფლების საზოგადო აზრი ზღუდლავს ჩვენის სასამართლოების ასტორია ამტკიცებს, რომ მსაჯული სამართლიანად განსჯის არ ასდენდია, განაგრძოს და დიდებენ, რაგორც მას სინიღის და საქმის გარემოებათა ცოდნა ეუბნება. ეს იცის ყველამ, ვისაც ჩემსათვის ბედნიერება ჰქონია და ნათუც მსაჯულებთან ერთად უმეცხარია. არ მესმის, რატომ მოიხიბენა აბუჩად რეფერენტმა მსაჯულის სინიღის; ხანგრძლივი სამსახური დაუშტკიცებს მას, რომ არსებობს ეს დიდი ძალა, მსაჯულის სინიღის, რომელსაც მტკიცებელი დაპყავს მსაჯული, რომელიც არ აძლებს მას ნების სამართლიან განსჯის გულგნობის, რაც უნდა გარემოება აბრკოლებდეს მის მოღვაწეობას, რაც შეეგება საზოგადო აზრის როლს ევროპაში, რეფერენტი სცდება, თუ გონივრია, რომ ამ აზრით ხელმძღვანელობს ევროპის მსაჯული. საზოგადო აზრი მზობად იცლება: დღეს ამნაირია, ხეალ სულ სხვა გვაჩვენებს; იქაც მსაჯული თავის სინიღისთი ხელმძღვანელობს მხოლოდ. გავისხნათ საფრანგეთში ლუბრისის საქმე: საზოგადოება თხოულობდა მის განთავისუფლებას, რადგანაც მისი ფიქრით იგი დანაშაულები არ იყო, მაგრამ მსაჯულებმა სხვა რიგად მუხბედს საქმეს და დასაჯეს ლუბრისი. პანამის საქმეში მონაწილეობისას საზოგადოება სასტიკ სასჯელს თხოულობდა, მაგრამ სამართალიმ უფრო არ ათხოვა მის ღიღადს. ერთხელ მსაჯული მართლა აძევა საზოგადო აზრს და საშინლადც უშესცდა. ეს იყო საფრანგეთში, კალსის პრივეტი; საზოგადოების ადვოკატისა და თხოვნის გამო მსაჯულიმ სიკვდილით დასაჯა უკანში და შემდეგ აღმოჩნდა, რომ იგი სულ უზარაოდ დასაჯა. 1864 წელს სამართალიმ რეფერენტის კანონმდებელმა აღიარა, რომ იგი სრულს ნდობას უტანდა ხალხს და საზოგადოების ნათუც მსაჯულითა სამართალიმ შეიძლება, ახალის პრივეტი იგი ამგვარ სივე ნდობას უტანდა მსაჯულს. ამრიგად ვხედავთ, რომ ჩვენის ქვეყნის იურიდიული აზრი უფრო გაი-

ზარდა და კანონმდებელმაც ერთნაბიჯი ვიდაღდა წარმატების გზაზედ.

ბ. ბიკოვა „საზოგადოების“ მიგერტი დიდი მადლობა გავაღებდა იორატრის ყურადღებისათვის.

კრება დაიშალა ღამის 11 1/2 საათზედ.

პანსუბა ზე არჩილ ივანეს ძე ლოლამს.

„ივრიის“ 77 №-ში არჩილ ლოლამს დასტავა, რომ განიორწყაუე რომი მეჯვრისხევილი ქუდრებისაგან; ბოში იგი ამ სამის წლის განმავლობაში თხოვრე გამქურდეს და იორმეკის თუქმის ზარალი მიეცა; ზარალს სდებს ადვოკატრიგ მოხელეთ—პოლიციის მუქალს და მამასალოს, რომ ისინი ეუქს არ იბერტყენ და საშუალებას არ მზარობენ ქუდრების აღმოსაჩენად, აღნიშნავს ავტიუეი, რომ ომის დარჯავები მტკიცებ არ ასრულებენ თავიანთ მოვალეობას და კომესონადენეთას იმით აბოლოებს, რომ: „არა საბოქაულოში არ არის ამდენი ავაქამბა, რაგორც ჩვენს საბოქაულოში“.

მოვილედ ვრაცხ ჩემს თავს, ვაუწყუ საზოგადოებას, რომ ეს ცნობები მოკლებულია სინიღისგან, რომ არავითარი ავაქამბა არ მომხდარა; რომ აღნიშნული ლოლამის მიერ ქუდრლობა ერთად გავიგებდეთ, და რომ მთელი კორესპონდენცია ამენებელია პირადს სიძულელიზედ. ბნ არჩილ ლოლამს პირველად 1892 წ. გამოაცხადა, რომ გამქურდელი, ახალგაზრდა ეწეხიდან (მაგა) ცხარე მტკიც კოქის ყუდქანი მომპარეს და მთხოვე, უეუეუ ქუდრდენიარ აღმოჩნდებოდნენ, გარდამხედეინებინა ზარალი—ცხარე მტკიც თუმანი გერარსხევის საზოგადოებისათვის, თანახმად იმ სასოფლო დადგენილების, რომლის ძალით მეცხოვრებთ იყისრეს უზღონ ერთმანეთს ყოველი ზარალი, რაიცა მოხდებდა ქუდრდობისგან, დაწვისაგან და სხვა. ეს საქმე მაშინვე გამოიჭიდა, ადვოკატრიგად ვაქსინგუ დე ვაქსინდა, რომ ვენახს გაკეფვა სრულიად არ ეტყობოდა, აქაში თუ ეტყობოდა თითო მეტრის მოგლევა, რომელიც საგულისხმო იყო, უფრო შინაურებისაგან იქნებოდა. ამის გამო არჩილ ლოლამის თხოვნა, რომ საზოგადოებისათვის გადახედვინებინა ცხარე მტკიც თუმანი, ვერ დაუკმაყოფილეს, მაგრამ მომიჯინს ამ ჩემს განკარგულებასზედ მაშინ საიფიკარ არ გადაუტანია არსად;—მეგობრები ვიყავით.

ლოლამდ გაქურდვა ბატონ არჩილ ლოლამისა—მოხდა 1894-ში, ხარი მოპარვის სწორედ იმ დროს, როდესაც იგი ტულისში ბრძანდებოდა, საზოგადოებას გასაქარის დღეს ბანკის მთხელეთი არჩენების გამო—აქტი უპატრონოდ დასტავა საქონელი და ისიც კი დივიწყა, რა აქრეულობა ხოლმე მეჯვრისხევი უსანგეთოს. დღეობაში, როდესაც კრამდენი თანოსი ოსი და გარემუხ ხალხი ირევა და პოლიცია ვერ ახერხებს იმთ ყურის დეცებას. რად გაიყვარა, რომ პოლიციამ ვერ აღმოაჩინა იმისი დანაკარგი.

რად დივიწყა, რომ მას მოპარეს 4 თხოვადეს, მე-კი გამოიტყდა და და-ორის დღის შემდეგ,—26-ში, როდესაც შეუძლებელი იყო კვლის მიგენება.

მესამედ გაქურდვა ბნ ლოლამის უფრო საგულისხმოა: მან გამოაცხადა და მამასალოსთან, რომ მასთან მოკავიდან რევიდენ ნაწყუფს გილბას აღდგომიწვილმა მოპარა ქმთები, ლიტებილი ით თუქმად და თხოულობდა ამ ფულის გადახედვინებას. მამასალოსმა ეს ამბავი მე შემეტყუებოდა და გამოიტყუებთ, ამ გავაზა მით ხოქნილამ და ღიდად გ მეკვირე,—თუქმად ღირებული ქმთები, სანამ ლოლამს დანაკარგი ბნ არჩილ ლოლამის უბნში არ მოგროვდება, აღდგომიწვილი, თუ ქუდრად აღმოჩნდება, პასუხს ვებაში მიეცევილი, მაგრამ იმის წინააღმდეგ არავითარი გამამტყუნებელი საშუაო არ აღმოჩნდა და თავისუფალი დარჩა.

ბ. ლოლამე აცხადებს, რომ თხოვერ გამქურდესო, მაგრამ ეს მეგობრე ქუდრლობა-კი, სიტყვის მასალად ვიციოქენეთ; პოლიციისათვის ხომ მაინც არა გამოიტყუებთარა?

რად დასტავდა ბატონ არჩილ ლოლამს ვაგებება? იგი ამბობს: „მოხდა არ არის, რომ ორჯად არ გავქურდეთო“; ეს ცნობა მოკლებულია სინიღისგან; ქუდრლობა მოხდებდა ხოლმე კანტონურებად მეჯვრისხევილი ოთხასი კომლი სცხოვრებებს და სამოთხის თვეში რომ ერთი ან არავითარი უბარლო ქუდრლობა მოხდეს, გასაყვრევილი არ არის, თუ სახეში ექინებთ, რომ ვარს ოსები ვეკრტკიან; გულით მოწინაინებელი ვარ, რომ ქუდრლობა სრულიადც მოიხსოს, ამისათვის ღამის დარჯავებო გმეყენია, მაგრამ 126 საოჯგოლის ჩემს საბოქაულოში და მარტო მეჯვრისხევისათვის ხომ ვერ მოვიცილი. ტუმილისმოც-კი არის ქუდრლობა, თუმცა რიცხვი პოლიციის მოხელეთა საკმაოდ დიდია.

მეჯვრისხევის განყოფილების პოლიციის ბოქაული ნ. ჩიკოვი.

ნარკვევი
(ქუდრალ-ვაგებულებად)

გაზ. „მოსკოვის უწყება“ დიდად განიხებელია რუსეთის ვარემუ საქმეთა ორგანოზედ უქურდულ დე სპეტერბურგზედ, რომელიც სინარულით მივება იაპონიისა და სამთა კავშირის რუსეთისა, საფრანგეთისა და გერმანიის მორგებას. რასაკვირველია, ამბობს ვაგები: გონიერად და გერმანიის მორგებას. რასაკვირველია, ამბობს ვაგები: გონიერად მოქიკა იაპონია, რომ ხელი ილია ჩინეთის ზოგიერთა ადვოკატებისა-კუთრებაზედ; რადგანაც წინააღმდეგ შემთხვევაში მას ბძობო მოხელეობდა სან მძღვარ სახელმწიფოსთან. მაგრამ ვანა ამისთვის ქება-დიდება ეკუთვნის იაპონიას? მან მხოლოდ ამით თავისი ინტერესები დაეკვა და არა სოფლიო ცივილიზაცია და მშვიდობიანობა ჰქონდა სახეში.

მელოდ იმის თქმა,—ვანაგობა ვაგები,—რომ იაპონიის, ამ ახალ ნორმების ავაქარეო თავდასმა ჩინეთზედ ცივილიზაციის მიმწრაფებით იყო გამოწვეული.

გ. „მოსკოვის უწყება“—ს სრულებითი არ მოსწონს იაპონიის მმართველობა, რომელიც ხელს უწყობს სოციალისმის: ლორმინების, სამეფო ტახტის გაუქმებას და ევროპის კულტურის გადატანას იაპონიის ნიადგზედ. ეს ვაგები იაპონიელების ბარბაროსობას სრული იმით ამტკიცებს, რომ მოპყავს მავალით ლი-ხუნგ ჩ. ნგის დაქარს.

და ბოლოს ვაგები ურჩევს რუსეთის მთავრობას, რომ მოსახიფონ იაპონიას, რაც შეიძლება მალე გაიყვანოს ვანა ჩინეთის ზოგიერთა ადვოკატებიდან. ურჩევს აგრეთვე ვანაგობრივ აღმოსავლეთისკენ რუსეთის საზღვარები, რადგანაც იაპონიის გულწრფელია საექციაო. როგორც მხედრეთ იაპონიის ბარბაროსობას გამოს. უწყება იმით ამტკიცებს, რომ იაპონია ევროპის კვლს დადაგ და განათლებისთვის ეღწის; აგრეთვე იმით, რომ ლი ხუნგ-ჩანგი ვილიც იაპონელმა დასტავა. საბერძნეთი სრულიად ვეგროსტრატემა უმეგერი რესი ტაძარი დასწავა, მასსადავმე მთელი საბერძნეთი სრული ყოფილა.

აი ამისთანა ლოლიკის ბატონი უყურებთ და ქუდრედ არიგებს რუსეთის ფსიქიკოსებს ვაგებთ, აქურდულ დე სპეტერბურგზედ, რომელიც ნაშეღობა გამოიტყუებელია რუსეთის ვარემუ საქმეთა პოლიტიკისა. სიტყვა არის, რომ „მოსკოვის უწყება“ უფრო კარგად ესმოდეს, რა ვახსუნდა დადავებს ამ ვიად რუსეთის პოლიტიკა აღმოსავლეთის საქმეში. ამიტომ მოსკოვის ვაგების დინებელი ჩრევა, რომ იაპონიამ ვიდავე გამოიყვანოს დაქარბობის ადვოკატები ვანა თვისი ვარემუ, უსათუოდ შეუძლებელი არის და „მოსკოვის უწყებას“ ქება-ქაზებით უმეველი დარჩება ხმა და მლოდებლისა უდაპნოსა შინა.

გაზ. „მოსკოვის უწყება“ პრუსიის პოლიტიკურს ვაგებთ დგან მოპყავს მეჯვრისხევი, რომელიც უმეველად გერმანიის პოლიტიკის რუსეთის მუქისა ხალხის მიმართ აღმოსავლეთის პრუსიაში. 1885 წელს,—ამბობს ვაგები—ბისმარკმა თავისი მოქმედება დაიწყო მით, რომ განაქევა გერმანიად რუსეთის მექმნი. ეს, როგორც თვით ბისმარკმა დასაბუთა, გამოწვეული იყო ჯერ იმით, რომ რუსეთის მუქმნი გერმანიაში მუქმთა სინიგავლას ჰადადენ და მით გერმანიის მუქმნი საშუალოს აიღონ, მეორედ და უფარესად იყო, რომ რუსეთის მუქმნი უშლიან პოლმელების გავრცელებას. ბისმარკის პოლიტიკა აღმოსავლეთში მოიყვანეს და რუსეთის მუქმნი განდევნეს გერმანიად. გერმანიაში მუქმთა რიცხვი იყო, სამუქმო ფასმა იყო და ამის შედეგი იყო ის, რომ მიწვეული ღამ უნან დაიწია, მრავალი ქარხანა გაქმნა, მრავალი მიწა დარჩა შეუქმუდავებელი. ბოლოს გერმანია იძულებული შექმნა ვიჭა, რომ რუსეთის მუქმნი სრულიადც არ უშლიან პოლმელთა ვეგროსტრატელებს და ჩვენის მრეწველობისათვის იცუა უცილებლად საქონელი არიანია, ამიტომ ბისმარკის პოლიტიკა უარყოფილი იქნა და დღეს რუსეთის მუქმნი კვლავ მუქმთავე გამოინაჩია.

როდესაც საქმე ერთს სარგებლობას შეეგება, როდესაც საქმე სახელმწიფოთა ურთიერთთა დაბოქადეულობას შეეგება, ამ შემთხვევაში მთავრობა არ უნდა ხელმძღვანელობდეს ვაქარ ნაციონალიზმის ინტერესებით და პირველს არ უნდა სწორავდეს ამ უკანასკნელს, როგორც თ. ბისმარკი მოქიკა—დასქენს ვაგ. „მოსკოვის უწყება“ დიდად მოსაწონია მოსკოვის ვაგების აზრი, მხოლოდ ეს ქვეყნარებობა მარტო ბნ-მონ-კი არ უნდა იყოს ქვეყნარებობა და ცნობილი, რომ დე-

